

ATILLÂ DORSAY
BENİM SEVGİLİ
'6 SİLAHŞÖRLER'İM

**BENİM SEVGİLİ
'6 SİLAHŞÖRLER'İM**

ATİLLÂ DORSAY 1939 İzmir doğumlu. Galatasaray Lisesi ve Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (şimdiki Mimar Sinan Üniversitesi) Yüksek Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu (1964). *Cumhuriyet* gazetesinde sinema üzerine yazmaya başladı (1966) ve sonra bunu asıl meslek olarak seçti. *Cumhuriyet*'te 27 yıl sürekli yazdıktan sonra *Milliyet*, *Yeni Yüzyıl*, *Sabah*'ta devam etti. Şimdi *T24*'te yazıyor.

Çoğu sinemayla ilgili olmak üzere bugüne dek 65'i bulan kitabı yayımlandı. Türk ve yabancı sinema eleştirilerini, denemelerini, yemek kültürü, şehircilik, İstanbul ve Beyoğlu, yaşam kültürü, pop müzik, gezi yazılarını, söyleşilerini, fotoğraf albümlerini ayrı kitaplarda topladı. Birer Yılmaz Güney ve Türkân Şoray biyografisi, bir hikâye ve bir şiir kitabı var. En son anılarını kitaplaştırdı.

TRT2'de, açıldığı 1985 yılından sonra film programları yaptı. Özellikle "Sinema 100 Yaşında" kuşağında önemli klasikler sundu. 1987-1994 arasında TRT Radyo3'te müzik programları yaptı. Çok sayıda yerli-yabancı dergide yazıları yayımlandı. Birçok festivalde jüri üyeliği yaptı. 2014 yılında TÜYAP Yılın Yazarı Ödülü'ne değer görüldü. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde yıllarca danışmanlık yaptı. SİYAD-Sinema Yazarları Derneği'ni kurdu; uzun süre ödül gecelerini sundu.

Dorsay'ın Fransa'dan Chevalier des Lettres-Palmes Académiques nişanı, TDK-Türk Dil Kurumu Basın Ödülü, Almanya Mannheim, İran Fejr ve New York Crossroads festivalleri; İstanbul, İzmir, Antalya, Mersin, Diyarbakır, Adana, Eskişehir, Balıkesir, Afyon, Malatya, Erzurum, Trabzon, Safranbolu Suç ve Ceza Filmleri festivalleri, TEMA, İFSAK, ODTÜ, CEKUD, GÖZDER, ENKA, GS Lisesi kurum ve okulları; Soroptimist, Rofife, Lion's, Rotary, Engelliler, Troya, TED, Hisar Kısa Film, Etiler Emek ödülleri; Marmara, FVM Işık, MSÜ, Birleşim, MEF, E.U. İletişim, Işık, Boğaziçi, Aydın üniversiteleri, İRO-İstanbul Rehberler Odası onur veya emek ödülleri gibi birçok ödülü bulunuyor.

ATİLLÂ DORSAY

**BENİM SEVGİLİ
'6 SİLAHŞÖRLER'İM**

Remzi Kitabevi

BENİM SEVGİLİ '6 SİLAHŞÖRLER'İM / Atillâ Dorsay

© Remzi Kitabevi, 2024

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Asaf Taneri
Kapak ve iç tasarım: Ömer Erduran
Kapak fotoğrafı: Kadir İncesu
Ön kapak (soldan sağa): Semih Kaplanoğlu, Reha Erdem, Yeşim Ustaoğlu,
Atillâ Dorsay, Derviş Zaim, Zeki Demirkubuz
Arka kapak (soldan sağa): Atillâ Dorsay, Nuri Bilge Ceylan

ISBN 978-975-14-2193-7

BİRİNCİ BASIM: Eylül 2024

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

SUNUŞ.....	7
REHA ERDEM	9
<i>A Ay, 11; Kaç Para Kaç, 13; Korkuyorum Anne, 15; Beş Vakit, 17; Hayat Var, 19; Kosmos, 21; Jin, 24; Şarkı Söyleyen Kadınlar, 27; Koca Dünya, 30; Neandria, 32</i>	
NURİ BİLGE CEYLAN	35
<i>Kasaba, 37; Mayıs Sıkıntısı, 39; Uzak, 41; İklimler, 43; Üç Maymun, 45; Bir Zamanlar Anadolu'da, 50; Kış Uykusu, 53; Ahlat Ağacı, 57; Kuru Otlar Üstüne, 62</i>	
YEŞİM USTAOĞLU	67
<i>İz, 69; Güneşe Yolculuk, 71; Journey to the Sun, 75; Bulutları Beklerken, 78; Pandora'nın Kutusu, 80; Araf, 82; Tereddüt, 84</i>	
ZEKİ DEMİRKUBUZ	87
<i>Masumiyet, 93; Üçüncü Sayfa, 96; Yazgı, 98; İtiraf, 100; Bekleme Odası, 102; Kader, 104; Kıskanmak, 107; Yeraltı, 109; Bulantı, 111; Kor, 114; Hayat, 117</i>	
DERVİŞ ZAİM.....	121
<i>Tabutta Rövaşata, 123; Filler ve Çimen, 125; Çamur, 128; Cenneti Beklerken, 130; Nokta, 132; Gölgeler ve Suretler, 134; Devir, 137; Rüya, 139; Flaşbellek, 141; Tavuri, 144</i>	
SEMİH KAPLANOĞLU	147
<i>Herkes Kendi Evinde, 149; Meleğin Düşüşü, 152; Yumurta, 154; Süt, 156; Bal, 159; Buğday, 161; Bağlılık: Aslı, 164; Bağlılık: Hasan, 167</i>	
KİŞİ ADLARI DİZİNİ	171

Sunuş

Gazete yazarlığıma 1966 yılında *Cumhuriyet*'te başladım. Tam 27 yıl orada sürdürmek üzere... Sonrası karışık bir serüvendir; anı kitaplarımda anlattığım... Ama önce *Cumhuriyet* dönemi üzerine konuşayım. Önceleri sadece yabancı filmleri yazıyordum; yerli filmleri sevgili dostum merhum Turhan Gürkan yazıyordu. Gerçek anlamda bir eleştirmen değilse de... Aslında tam bir arşivci, bir sinema tutkunu ve alabildiğine mütevazı bir insandı. Yine merhum Ağâh Özgüç gibi... Birlikte *Hürriyet*'in *Gösteri* adlı dergisinin ayda bir verdiği, sonradan ciltlenen *Türk ve Dünya Sinema Ansiklopedisi* adlı bir kitabı da ortaya koymuştuk.

Ama, ona karşı saygımdan bizim filmlere dokunamıyordum. Yani elbette görüyor, ama üzerlerine yazamıyordum. Ve bu yüzden yerli sinemacılar bana Mr. Dorsey lakabını takmışlardı!... Dorsey adı o yıllarda ABD'de çok popüler olan ve caz yapan Jimmy-Tommy Dorsey kardeşleri hatırlattığı için... Ve yine bilinir, tam 1970 yılında bu yazılı olmayan kuralı çiğnemiş ve Yılmaz Güney'in bayıldığım *Umut* filmi eleştirisini yazıp bizzat gazeteye götürmüştüm. (O yıllarda bugünkü teknolojilerin T'si bile yoktu ve yazılarımızı gazeteye kendimiz götürüp bırakırdık.) Böylece kendi sinemamızla da ilişkim başlamıştı. Biraz geç kalmış olsam da, sonrasında çok sıkı, verimli ve üretken bir ilişki olarak...

İşte o yıldan sonra yerli filmler de derin ilgi alanım oldu. Burada aşırı bir milliyetçilikten söz etmek istemiyorum. Ama öncelik ve özellikle kendi sinemasını bilmeyen ve üzerine yazıp çizmeyen bir sinema yazarı düşünülebilir mi? Böylece o harika yaratıcılar da benim yazarlığımın temel malzemesi oldular. Yeşilçam'ın son yıllarına yetişmiş, birçok başarı veya tersine bunalım dönemlerine katılmış, ama özellikle 90'larda işe başlayan bir kuşağın yepyeni yeteneklerine tanık olmuştum. Öylesi-

ne özel, özgün ve yaratıcı idiler ki... Ve böylece o kuşak benim en büyük ilgi alanım oldu. Hemen hiçbir filmlerini kaçırmadım; kimi zaman biraz yanılığlara düşsem de (biraz aşırı övmek veya yermek gibi), sonuç olarak sanıyorum ki onlara gerçekten hak ettikleri o onurlu yeri kendimce sunmaya çalıştım. Ve sanıyorum önemli ölçüde de başardım.

Böylece o *Altı Silahşörler* üst üste geldi. Beş erkek, bir kadın... Film yapma serüveni sırasına göre Reha Erdem, Nuri Bilge Ceylan, Yeşim Ustaoglu, Zeki Demirkubuz, Derviş Zaim ve Semih Kaplıanoğlu. Hemen hepsi çabalarını günümüze dek sürdürdüler. Yeşim Ustaoglu dışında... O biraz erken köşesine çekildi. Ama o az, fakat öz filmler öylesine çekiciydi ki... O grubun içinde en azından bir Lady olması gerekliydi. Ve çok da hoş oldu.

İşte bu kitap onlara adanmış oluyor. O değişik kitaplarda kalmış eleştiriler gözden geçirilmiş, bir kuşak üzerinde yoğunlaşmış bir çerçeveden veriliyor. En başa koyduğum biyografi özetleri de onların kariyerinin kökenlerine eğiliyor. Sanırım o kuşak bundan daha fazlasını da hak ediyordu. Benim naçizane katkımı böylece has sinefillere sunuyorum. Umarım ilgi duyar, okur ve seversiniz. Ve yine umarım ki hepsi hayatta olduklarına göre, bizlere yeni eserlerini sunmayı da ihmal etmezler. O kendimce koyduğum romantik adla "*Benim Sevgili 6 Silahşörler’im*"e sanırım hâlâ ihtiyacımız var!...

Unutmadan, çektiği ve kitapta kullandığımız o güzel fotoğrafları için değerli sanatçı Kadir İncesu’ya teşekkürler.

REHA ERDEM

REHA ERDEM 9 Kasım 1960'ta İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nde eğitim gördü. Paris 8 Üniversitesi'nde Sinema ve Plastik Sanatlar Bölümü'nü bitirdi. Türkiye'ye döndükten sonra çektiği ilk uzun metrajlı filmi **A Ay** ile birçok ödül aldı. Film çekmediği uzun yıllar boyunca reklam filmi yönetmenliği yaptı. Tüm filmlerinin senaryosunu kendi yazan ve yönetmenliğini kendi üstlenen Reha Erdem, **Beş Vakit** ve **Kosmos** filmlerinin kurgusunu, **Hayat Var** filminin hem kurgusunu hem ses tasarımını kendi yaptı. Kısa filmler de çekti ve **Jean Genet**'nin **Hizmetçiler** adlı oyununu sahneye koydu.

Sonrasında **Koca Dünya**'dan **Neandria**'ya kadar birçok filmiyle bizde ya da dış festivallerde ödülleri var. Venedik'ten Varşova'ya, Nantes'tan Selanik'e... Bizdeyse Antalya'dan Adana'ya, Ankara'dan SİYAD ödülleri... Bir konuşmasında en çok sevdiği filmin Yılmaz Güney'in yönettiği **Umut** filmi olduğunu belirtmiştir.

Doğu ve Batı sentezi yapmaya çalışan deneysel çaba

A AY

Yönetim ve senaryo: Reha Erdem / **Görüntü:** Uđur Eruzun / **Oyuncular:** Yeşim Tozan, Nurinisa Yıldırım, Gülsen Tuncer, Münir Özkul / Metis Film yapımı / 1991

Yeni kuşak kimi Türk yönetmenlerinin Batı ile Doğu arasında kurmak istedikleri köprü olayı ilgi çekici. Üstelik genelde dışarda sinema eğitimi görmüş bu yönetmenlerin ilk filmlerinde İstanbul'u, İstanbul'un en gizemli ve bizden yanlarını, Doğu sanatının ve felsefesinin kimi temel öğelerini çıkış noktası alan filmler yapmaları da ilginç. İşte Kutluđ Ataman'ın *Karanlık Sular*'ından sonra, aslında yıllar önce (1988'de çekilmiş (ve 16 mm.'den 35'e aktarılmış) filmiyle Reha Erdem ve *A Ay*...

Film, en azından adı kadar gizemli olmayı amaçlamış. Boğaz'a tepeden bakan bir evle Burgazada'daki başka bir ev arasında geçen filmde, küçük bir kızın, Yekta'nın öyküsü anlatılıyor. (Veya anlatılmıyor: ama bunun önemi yok. Bu zaten bir öykü anlatmayı seçmiş filmlerden değil). Annesi yıllar önce bir sandala binerek bu dünyadan çekip gitmeyi seçmiş olan küçük Yekta'nın, kısacık ömrünün bir dönemini doldur-

muş olan yatalak dedesi, biri düşlerine dalmış, öbürü ona sürekli İngilizce öğretmeye çabalayan halaları veya tepedeki manastırın çoktan fitirmiş bekçisinden alabileceği bir şeyler yoktur. Bu da küçük kızın yavaş yavaş şizofreniye kaymasına ve annesinin akıbetine doğru yol almasına yetecektir...

A Ay, en klasik anlamıyla bir “sanat filmi”. Hani ulaşılır olmasına hiç çaba gösterilmemiş, yönetmenin sanki yalnızca kendisi için yaptığı ve deyimini adını kötüye çıkartan filmlerden... Çok düzeyli bir öğrenci diploması filmi veya seyirciyi hiç umursamamış bir deneysel çaba olarak da görülebilir. Bu umursamama, bu kendisi için yapılmış film tavrı kuşkusuz belli bir yüreklilik de taşıyor, belli bir saygıyı da hak ediyor.

Yine de filmin verdiği başlıca duygu, önüne geçilmez bir sıkıntı oluyor. Filmin biçimsel alanda veya dayandığı sanatsal öğeler alanında yaratmaya çalıştığı sentez, gerçek anlamda gerçekleşmiyor. Vivaldi ile ezanı, William Blake şiiriyle Edip Cansever’i, Doğu’ya özgü keder ve hüznün motifleriyle bir zamanlar (1960’larda) Amerikan yeraltı sinemasının, özellikle de Maya Deren’in yapmaya çalıştıklarını aynı potada eritme çabası, içinde bulunduğumuz 1990’larda ne yazık ki gerçekten etkili olamıyor. Belki amatör işlere meraklı bir sinema öğrencisi veya her türlü yeniliğe fazlasıyla açık bir meraklı kesimi dışında, pek kimseye öğütlenecek bir film değil *A Ay*. Ama Reha Erdem’in açık biçimde yeteneği var ve bu ilk denemeden sonra daha sorumlu işler yapmasını beklemek, sanırım hakkımız olacaktır. ■

Ah para, vah para!...

KAÇ PARA KAÇ

Yönetim ve senaryo: Reha Erdem / **Görüntü:** Florent Herry, Jean Louis Vialard / **Müzik:** Blood Brothers / **Oyuncular:** Taner Bırsel, Zuhâl Gencer, Bennu Yıldırımlar, Ara Güler / Atlantik Film yapımı / 1999

Türk sineması gerçek anlamında kabuk değiştiriyor. *Kaç Para Kaç* gibi bir filmin TV ekranlarında bol bol izlediğimiz eski Yeşilçam'la hangi benzerliği, hangi göbek bağı var?

A Ay'ını saygın ve özgün bir deneme saydığımız (ama doğrusu aylılıp bayılmadığımız) Reha Erdem, yeni filmi yine çok özgün biçimde yakalanmış, sıradan ve mitik, gündelik ve masalsı, güzel ve çirkin, boğucu ve ferahlatıcı bir İstanbul dekoru önünde kurmuş. Alabildiğine sıradan bir yaşamı olan bir tuhafiyeci, günün birinde bir takside unutulmuş yaklaşık 500 bin dolar buluyor. Panik içinde parayı alıp saklıyor, sonra yavaş yavaş ortaya çıkarıp harcamaya koyuluyor. Ve olaylar art arda geliyor.

Kaç Para Kaç sıradan bir hayata birden dalan paranın, büyük paranın o hayatı nasıl değiştirebileceği yönünde çağdaş bir masal/mesel.

Çünkü, çok iyi bilindiği gibi, para ancak kendisini kullanmayı bilenlere mutluluk getirir. Bu konudaki *Altın Hazinesi*, *Elmas Hırsızları*, *Olağan Şüpheliler*, *Mezarımı Derin Kaz* veya *Basit Bir Plan* gibi klasik veya modern filmlerin içerdiği trajedi yerine daha hafif, sanki alaycı ve uçuk bir atmosfer yeğlemiş Erdem... İyi de etmiş.

Film son derece iyi düşünülmüş ve uygulanmış çekimler içeriyor. Taksi sahnesi, Boğaz vapurundaki kovalamaca, kahramanımızın para harcamasıyla birlikte düzeyi yükselen lokanta vb. mekânlardaki çekimler harika. Hele o şaşırtıcı, sanki acı bir şaka gibi gelen traji-komik final... Erdem, reklamcılıktan gelen deneyimini kof bir teknik gösteri değil, sinemanın öz nitelikleri yönünde kullanmayı başarmış. Birçok sahnenin, giderek filmin tümünün hafif ve akıcı görünümünü ardında gerçek bir sinema ustalığı ve yönetmen başarısı içerdiği dikkatli gözlerden kaçacak gibi değil.

Üç başoyuncusu kadar –Taner Birsnel'e yine de özel bir övgü– tüm küçük roller de çok iyi. Ve iki yabancı sanatçının emeğini taşıyan görüntüler de cabası. Ki filmin bu yanı *Çıplak*, *Karanlık Sular*, *Hamam* gibi filmlerden sonra yabancı görüntü yönetmenlerinin İstanbul'un gizimini ve büyüsunü kavramada bizimkilerden daha yetenekli olduğunu düşündürüyor.

Kaliteli, "sanatsal" bir Türk filminin aynı zamanda nasıl Batı'daki örneklerinden geri kalmayan mükemmel bir eğlencelik olabileceğini ve Reha Erdem'in yeteneğini parlak biçimde gösteriyor bu film... Kaçırmanın... ■

Toplumda kaybolmuş saf ruhlar

KORKUYORUM ANNE

Yönetmen: Reha Erdem / **Senaryo:** Nilüfer Güngörmüş, R. Erdem / **Görüntü:** Florent Herry / **Müzik:** Arap (Mısır) albümlerinden seçmeler / **Oyuncular:** Ali Düşenkalkar, Işıl Yücesoy, Köksal Engür, Şenay Gürler, Arzu Bazman, Turgay Aydın, Aydoğın Oflu, Bülent Emin Yarar, Ozan Uygun, Esra Bezen Bilgin / Kenda Dağıtım / 2006

Reha Erdem, çağdaş Türk sinemasının genel yapısı içinde ayrıksı, kişisel bir yönetmen olmayı, tümüyle kendi mecrasında akmayı sürdürüyor. Ama cılız bir su gibi değil, giderek büyüyen ve gürbüzleşen bir ırmağın, hatta bir nehir gibi. *A Ay*'dan sonra *Kaç Para Kaç* ve derken, önce *İnsan Nedir Ki* adıyla sunulup sonradan adını değiştiren bu üçüncü filmiyle...

Filmin türü komedi. Ne var ki piyasada gördüğümüz, büyük ölçüde TV esinli, bol şamatalı ve starlı ticari filmlerden değil bu... Hatta tümüyle farklı ve kişisel olması, seyirciyi biraz itebilir de... Ama bu dünyaya kapağı atabilenlerin en azından çok eğleneceğini söylemek, bilmem kehanet olur mu?

Erdem'in filmi de aslında az şamatalı değil. Bir küçük mahalle öyküsü bu... Bir avuç çok yakın, çok dost, çok sırdaş kişinin arasında geçen... İşsiz-güçsüz insan irisi Ali, zaten garip ve içine kapanık bir genç adamken, geçirdiği bir kazada belleğini de yitiriyor ve özellikle babası Rasih Bey'i tanımayarak yaşlı adamı çileden çıkarıyor. Komşuları, herkesin dardına ortak terzi Neriman ve tıpkı Ali gibi içe dönük, hafiften arızalı oğlu Ketten, karnında babasını asla tanımayacağımız çocuğuyla gezen delişmen İpek, kapıcı Rıza ve ailesi, kasap Kemal, İpek'e kiracı gelen fıstık jimnas-tikçi kız Ümit, arabası sürekli bozulan eski boksör Aytekin, vs.

Tüm bu ilginç ve iyi işlenmiş kişilikler, çıkış noktaları muhtelif bir komedi oynar gibiler. Öncelikle Ali'nin bellek sorunu. Sonra Neriman'ın bitmeyen alerjisi, kasabın teşhisiyle, bunun nedeninin 8 yıllık köpeği Çakır olduğunun anlaşılması ve giderek Çakır'dan kurtulma çabaları... Ali'nin Ümit'e abayı yakması, İpek'in mahallenin kuyumcusuna verdiği ve elden ele gezen yüzük... Rasih'in hastalığı, kapıcının karısı Selvi'nin martı nefreti, Aytekin'in askerlik korkusu, vs. Herkesin sorunları iç içe, herkesin sorunları sanki ortak ve tüm gelişmeler, doğal olandan ve gerçek yaşamdan kopmayan bir absürt hikâye kıvamında...

Reha Erdem'in saplantılarından biri insan bedeni: filmin çeşitli anlarında bedenimiz ve onun özellikleri üzerine sözlü ve hareketli yaklaşımlar mevcut. Erdem aynı zamanda bir İstanbul hayranı. Haliç'e yukardan bakan bir küçük teras, sanki tüm olayların buluşma mekânı oluyor. Bu kendine özgü film, biraz eski *Arzu Film* komedilerinden, ama sanki daha çok İtalyan usulü komediden ve de Miloš Forman'ın başını çektiği 1960'ların Çek güldürülerinden esinleniyor. Filmin biraz aşırı kullanılan Çigan esintili Arap kökenli müziği ve de yine biraz aşırı uzunluğu, insanı biraz yoruyor. Filmin belki temel kusuru bu...

Yine de büyük bir enerjiyle çekilmiş, kıvraklıkla anlatılmış ve belki daha çok bir tür Akdeniz komedisi çerçevesi içinde ele alınabilecek bir güldürü bu. Erdem'in yeni bitirdiği son filmi beklerken, istisnasız herkesin çok iyi oynadığı bu farklı ve kişilikli filmi kaçırmayın. ■

Bir minarenin çevresinde akıp giden zaman

BEŞ VAKİT

Yönetim ve senaryo: Reha Erdem / **Görüntü:** Florent Herry / **Müzik:** Arvo Pärt /
Oyuncular: Özkan Özen, Ali Bey Kayalı, Elit İşcan, Bülent Emin Yarar, Taner Birsnel, Yiğit
Özşener, Selma Ergeç, Köksal Engür / Atlantik Film / 2006

Beş Vakit, Türk sinemasında yeni bir zirveyi işaret ediyor. Üstelik bu zirve hemen tüm dünyadan görülecek bir yükseklikte...

Belki herkese hitap etmeyecek, belki leziz bir şarap gibi ancak uzun uzun ağızda durduktan sonra gerçek anlamda tadına varılabilecek bir film. Ama bunu yapabilenlerin bu lezzeti asla unutmayacaklarına şüphem yok.

Bir Karadeniz köyünde geçiyor film... Sahile yakın, deniz iklimine açık, sert rüzgârlara, aniden düşen yağmura, gökyüzündeki binbir renge alışık bir köy... Burada bize küçük dokunuşlarla tanıtılan, karaktere pek dönüşmeden birer tip olarak kalan birkaç aileyi birden tanıyoruz. Özellikle de çocuklarını... Ömer, Yakup ve Yıldız, bu hikâyenin büyüme çağlarındaki üç ana kahramanı.

Film, zengin çağrışımlarla bir pastoral senfoni gibi geliyor. Temposunu filme adını veren '5 vakit' ezan belirliyor. Yatsıdan başlayarak (ve geriye giderek) bir günü tamamlayan olayları, bir ezan sesi birbirine bağlıyor. Her şeyin fonunda ise doğa var. Demin sözünü ettiğim özellikleri, renkleri, gel-gitleriyle hayatımıza eşlik eden doğa. Çok az filmde geçen zaman böylesine duyurulmuştur, doğanın varlığı filme böylesine katılmıştır, görüntü yönetmeninin çabası filme böylesine dramatik bir öge olarak dâhil olmuştur.

Ama film yalnızca pastoral bir köy yaşamı öyküsü değil. Elbette özellikle köylülüğe eğilen, *Kaos*'tan *Nalın Ağacı*'na o büyük İtalyan filmlerinin tadı duyumsanıyor. Nuri Bilge filmlerinin, hatta bizim *Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak*'ın tadı da var biraz...

Ama Erdem'in filmi, başka ufuklara doğru yol açıyor. O küçük köyde, özellikle çocuklar cephesinde kimi karanlık düşünceler, bastırılmış emeller, ölümcül kıskançlıklar var. Ömer'in derdi, kendisini hep ezen imam-müezzin babasından kurtulmak. Bunun için, sürekli onu öldürme planları tasarlıyor. Yakup, genç kadın öğretmenine âşık, ona dokunmayı bile günlerce ellerini yıkamamak için bir neden sayıyor. Ve günün birinde o da sevmediği babasının genç kızı röntgenlediğini görmesin mi? Yıldız ise yeni doğmuş erkek kardeşini kıskanıyor ve bilinçaltı dürtüsüyle, onu nerdeyse öldürüyor. Ve çocuklar, bir leit-motiv gibi, en kritik anlarda yere yatarak "araziye uyum sağlıyor", bir diğer deyişle "ölüyü oynuyorlar!"...

Bu pastoralin ardında, insan ruhunun en gizli ve ürkünç yanları gizli. Ama Erdem bize ne bir "suç ve ceza" filmi sunuyor ne de bir klasik psikolojik gerilim. O, kapalı bir çevrede, derinlemesine olmasa da bir avuç insanı tanıtıyor: büyükleri ve çocuklarıyla... İnsan-doğa ilişkilerini ilmek ilmek örüyor, geçen her anı duyumsatıyor. Ve bize bir film boyunca alabildiğine sıradan, ama o ölçüde eşsiz bir yaşama serüvenine tanıklık olma duygusu getiriyor.

Gerek çocuk oyuncular, gerekse küçücük rollerde oynamış bildik oyuncular olağanüstü. Aynı şey görüntü ve müzik için de söylenebilir.

Bu olağanüstü film bence bir başyapıt. Mutlaka izleyin. ■

1970 yılında Yılmaz Güney'in *Umut* filmiyle başladığım Türk sineması yazılarımı o günden beri tam bir adanmışlıkla sürdürdüm. Özellikle 90'larda gelen yeni bir kuşak ise beni sanki büyüledi. Üst üste gelen beş erkek, bir kadın...

Film yapma serüveni sırasına göre Reha Erdem, Nuri Bilge Ceylan, Yeşim Ustaoğlu, Zeki Demirkubuz, Derviş Zaim ve Semih Kaplanoğlu. Hemen hepsi çabalarını günümüze dek sürdürdüler. Şimdi onları topluca yeniden anıyorum.

Benim Sevgili 6 Silahşörlerim nitelemesiyle...

Ve sadece eleştirilerimi değil, filmlerinin açtığı her türlü tartışmayı da anarak... Araya bir uluslararası İngilizce yazı bile girmiş... Umarım silahşörlerim bu yolda devam ederler.

ATİLLÂ DORSAY

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2193-7

9 789751 421937

KDV'den muaftr